

Beslutningsforslag nr. B 3. Fremsat den 19. januar 1982 af Waldorff (VS), Keld Albrechtsen (VS), Steen Folke (VS), Tinning (VS) og Wilhelm (VS)

Forslag til folketingsbeslutning om børn og fysisk planlægning

Folketinget opfordrer regeringen til som led i en samlet børnepolitik snarest at tage følgende initiativer:

1) at indføre øjeblikkeligt forbud mod, at ubebyggede byzonearealer bebygges, indtil det er godtgjort, at der i området/bydelen er ledige, let tilgængelige, ukontrollerede, uregulerede arealer af tilstrækkeligt omfang,

2) at der gennemføres tilskudsmuligheder til oprettelse af »Børnenes jord«-områder,

3) at der i forbindelse med nybyggeri og byfornyelse sikres en integration af aldersgrupper, institutioner m.v. i selve boligområdet – herunder at kommende byggeri udformes »fleksibelt« med f.eks. værelser for unge i nærheden af familiers lejlighed,

4) at der i forbindelse med lokalplanlægning sikres optagelse af bestemmelser for

separate gang- og cykelstier samt separate legeområder,

5) at der i forbindelse med fysisk planlægning foretages konkrete vurderinger af planlægningens betydning for de børn, der berøres af planlægningen – herunder konsekvenserne med hensyn til børnenes udfoldelsesmuligheder, deres fritidsmæssige, transportmæssige, sociale og kulturelle betingelser,

6) at der i forbindelse med lokalplanlægning for områder med daginstitutioner, skoler, fritidsklubber, ungdomsklubber m.v. sker en speciel høring af børnene i området,

7) at en integration af boliger og erhvervsvirksomheder fremmes i det omfang, det ikke skaber miljømæssige og sundhedsmæssige problemer.

Bemærkninger til forslaget

Generelle bemærkninger

Mens de fysiske omgivelser, som børn færdedes i for få år siden, var rige på oplevelsesmuligheder og udfoldelsesmuligheder, har bl.a. det industrialiserede boligbyggeri, parcelhusbyggeriet i koncentrationer af sovebyer og privatbilismens ekstreme udvikling i stigende grad skabt golde og sterile omgivelser for børn at færdes i.

Samtidig hermed er børnefamilier og her især småbørnsfamilier generelt meget hårdt pressede økonomisk, hvilket nødvendiggør, at forældrene bruger mere og mere tid på deres arbejde og transporten til og fra arbejdet.

Børnene overlades mere og mere til sig selv og må på egen hånd skaffe alle de erfaringer og oplevelser, som de tidligere i højere grad fik gennem et socialt miljø, hvor bl.a. forskellige aldersgrupper var til stede i langt den meste af børnenes fritid.

De problemer, som de nye livsbetingelser giver børnene, påvirkes også i meget høj grad af de fysiske omgivelser, som børn skal leve i. De fysiske omgivelser, især i større byer, er overhovedet ikke indrettet på, at børnene skal overlades til sig selv i en tidligere og tidligere alder.

Beslutningsforslaget prøver at tage fat i nogle af de ting, der kan gøres for at forbedre børns forhold. Med et område som fysisk planlægning bliver det imidlertid fuldstændig klart, at børnenes problemer på ingen måde kan løses løserevet fra hele det liv, de voksne lever. Derfor fremstår alle de nævnte forslag helt klart som meget begrænsede løsninger. Alligevel bør de gennemføres. Børnekommissionen har også arbejdet med disse ting og har bl.a. i udvalgsrapport nr. 2 formuleret en lang række gode forslag, hvori der tages nogle af de samme hensyn, som er baggrunden for dette beslutningsforslag.

Imidlertid er langt de fleste mere konkrete forslag ikke medtaget i børnekommissionens endelige betænkning, og i socialministerens redegørelse, som blev debatteret i folketinget den 13. november 1981 (se Folketings Tidende, forhandlingerne sp. 488ff), er forslagene stort set helt væk.

Sådan er det jo med næsten alle børnekommissionens forslag. Men det, at den socialdemokratiske regering trækker forslagene ud, betyder blot, at problemerne når at vokse meget mere. Det er nødvendigt at tage fat i dem nu og herunder at tage fat i børns livsbetingelser i de fysiske omgivelser.

Bemærkninger til forslagens enkelte punkter.

Til punkt 1

Flere forskellige forhold har medført, at børns udfoldelses- og oplevelsesmuligheder på egne betingelser reduceres mere og mere. Blandt de grundliggende forhold er opsplitningen mellem bolig- og erhvervsområderne, mellem bolig og frie legeområder, som har gjort børnenes nære miljø fattigt på oplevelser.

Børnene overlades mere og mere til sig selv. Forældrenes arbejde tvinger dem væk i længere tid end tidligere. I dag skal der tjenes 12-16 timelønninger om dagen mod for en generation siden kun 8 timer for at opretholde tidens normale levestandard for en familie. Dertil kommer, at forældrene skal bruge betydeligt længere tid på transport til og fra arbejde end tidligere.

De børn, der opholder sig på offentlige institutioner overlades også mere og mere til sig selv. Daginstitutionens område er et yndet nedskæringsområde, og pædagogerne har sværere og sværere ved at give børnene nogle rimelige oplevelses- og udviklingsmuligheder. Børn, der overlades til sig selv, mens forældrene knokler, skal ud fra et voksensynspunkt kontrolleres. Såvel i institutionerne, herunder skolerne, som i boligområderne er børns liv stærkt reguleret og kontrolleret, så at sige udefra.

Selv om børnene overlades til sig selv, bevarer forældrene kontrollen over dem, mest ved at overlade kontrollen til offentlige institutioner. Man kan sige, at jo mere børnene overlades til sig selv, jo flere begrænsninger lægges der for deres udfoldelsesmuligheder.

Men børn lærer kun en meget begrænset del af det, de skal kunne for at klare sig i dagliglivet i institutioner og skoler.

En betydelig del læres af barnet i dets fri samliv sammen med andre børn. Uden for voksen- og institutionskontrol. Denne selvstændige erfaringsdannelse er truet af den udvikling, der er skitseret ovenfor.

Det er derfor nødvendigt, at der sikres børnene bedre muligheder for at udfolde sig og gøre erfaringer på egne betingelser.

Det er baggrunden for, at forslagsstillerne opfordrer regeringen til øjeblikkeligt at indføre et forbud mod, at ubebyggede byzonearealer bebygges, indtil det er sikret, at der i området eller bydelen er ledige, let tilgængelige, ukontrollerede og uregulerede arealer til rådighed for områdets børn, og at disse arealer har et tilstrækkeligt omfang.

At børns brug af sådanne arealer kan ske uden voksenregulering og kontrol, er der mange gode erfaringer for, f.eks. fra det tidligere militære areal ved Svanemøllen station i København, hvor små og større børn leger frit.

Her er der ydeligere den kvalitet, at også voksne bruger arealet, idet der bl.a. er kolonihaver i randen.

Det er naturligvis underforstået i forslaget, at kommuner som betingelse for udbygning med boliger, veje, erhverv osv. skal reservere denne slags arealer til børnene, om nødvendigt gennem ekspropriering.

Til punkt 2

Man har flere steder forsøgt at få etableret det, man i Vrå har kaldt »Børnenes jord«. Der findes også et Børnenes jord i Århus og Ålborg, men det, der bl.a. kendetegner »Børnenes jord« i Vrå er, at der er tinglyst pligt til, at arealerne skal anvendes til glæde for børn fremover.

Det sikrer naturligvis, at børnene ikke kan smides ud, hvis en kommunalbestyrelse f.eks. finder ud af, at arealet skal bruges til noget andet, og det betyder selvfølgelig, at både børn og voksne har langt bedre muligheder for at opbygge nogle virkelig gode legearealer for hinanden.

I bogen »Sammen kan vi det hele« af Frode Muldkjær beskrives ideen bag »Børnenes jord« i Vrå:

»Udgangspunktet for et »Børnenes jord« er, at det skal være et fælles aktivitetssted for børn og forældre. Modsat institutionerne indgår der altså ikke her pasningsvinklen. Det er brugerne – børnene – der skal bestemme, hvilke aktiviteter der skal

sættes i gang, og hvilke fremtidsinvesteringer der skal foretages. Forældrene virker som igangsættere og hjælpere og forhåbentlig som ligestillede partnere i en lang række af de mangeartede aktiviteter.

I det alt for industrialiserede samfundsmønster og -system, vi prøver at fungere i i dag, er samværsmulighederne mellem generationerne henvist til fritidslivet, men der foregår samtidig en enorm opsplitning af interesseretninger, som bevirker, at børn og forældre har et meget begrænset fritidsfællesskab. Det må genetableres, hvis ikke børn og forældre skal blive fuldstændig fremmede over for hinanden«, og videre:

»Et Børnenes jord løser ikke problemer – ej heller de arbejdsmarkedsprocesser, der hæmmer forældrenes muligheder og overskud til at iværksætte fritidsaktiviteter, men Børnenes jord åbner muligheder og er et tilbud, hvis dimension ikke eksisterer i dag.«

Og endelig:

»Det, som et Børnenes jord i sin dybeste substans drejer sig om, er, at voksne holder op med til stadighed at tilpasse børn en teknokratisk vel fungerende voksenverden og i stedet prøver at vurdere tingene lidt fra børnehøjde. Dermed vil iagttages kvaliteter og værdier, som hidtil har været mange ubekendte.«

Det, der er en af de væsentligste pointer, er den overlevelseskraft, som denne slags initiativer har, når de er opstået og køres som selvstændigt organiserede initiativer. Det er forudsætningen for sådanne områders vitalitet, at de ikke »overtages« og dermed styres og kontrolleres af det offentlige.

Beslutningsforslaget går bl.a. af den grund ud på, at regeringen skal sikre, at der er tilskudsmuligheder til sådanne initiativer, taget af børn og voksne selv. På Børnenes jord i Vrå har børn og forældre bl.a. bygget et hus, hvor en stor del af aktiviteterne foregår om vinteren. Det er selvfølgelig en stor økonomisk belastning at bygge og drive et sådant hus. Bl.a. hertil skal børn og forældre kunne opnå en »betingelsesløs« støtte.

Forslaget hænger delvis sammen med det foregående punkt, idet det også heri er en forudsætning, at kommunerne så vidt muligt skal sikre arealer til sådanne initiativer og gennem tinglysning give dem en mere permanent karakter.

Til punkt 3

Opsplitningen af folks hverdag slår også igenem som en skarp adskillelse mellem aldersgrupper. Fra 1-3 år går mange børn i vuggestue eller passes i dagpleje, i 3-6 års-alderen opholder de sig

i børnehaver og derefter i skole, alt sammen mere eller mindre isoleret fra de voksnes verden.

Som ung isoleres man ofte fra sin tidligere omgangskreds, især hvis man (som flere og flere) ikke kan komme i gang på arbejdsmarkedet eller i en uddannelse. Som ældre isoleres man igen fra alle andre aldersgrupper.

Hele denne situation understøttes af den fysiske udformning, boligerne og boligområderne har, og af den placering og udformning, mange af de offentlige institutioner (vuggestuer, børnehaver, skoler, sygehuse, plejehjem m.v.) får.

Børnekommissionens udvalgsrapport nr. 2 beskriver problemet som et problem, der vokser:

»De (børnene, vor anm.) isoleres i den enkelte familie i nærmiljøet, og det er særlig problematisk, fordi familierne i tiltagende grad er små, antallet af et-barnsfamilier og en-forældrefamilier er voksende. 44 pct. af børnefamilierne er et-barnsfamilier (1977-tal) (Statistiske Efterretninger nr. 8, Danmarks Statistik, 1979), og i ca. 10 pct. af børnefamilierne er der kun én voksen (for 96 pct.s vedkommende en mor, når det drejer sig om småbørn). (Registerfolketællingen 1976, udgivet af Danmarks Statistik, 1979).«

Forslaget om at sikre en integration af aldersgrupper, institutioner m.v. sigter derfor på, at det skal sikres, at der ved f.eks. byggeri af almennyttigt boligbyggeri indplaceres de nødvendige institutionsformer, gerne som fuldt ud aldersintegrerede institutioner, at bebyggelser udformes med varierende boligstørrelser, beskyttede boliger og muligheder for alternative boligformer.

Det skal også sikres både i forbindelse med nybyggeri og byfornyelse, at der indrettes mindre hybler eller lejligheder ind imellem de almindelige lejligheder. På den måde får børn og især unge bedre mulighed for at komme hjemmefra og bo på egne præmisser uden nødvendigvis at skulle bryde fuldstændig med deres forældre.

Men som Børnekommissionen skriver, så er det ikke nok ». . . at forme de fysiske rammer og tilrettelægge organisationen i et nyt boligområde med henblik på fællesskab mellem voksne og børn, hvis boligudgifterne bliver så høje, at begge voksne må arbejde hårdt for at tjene tilstrækkeligt for at have råd til at bo i byggeriet. Så bliver der ikke tid og kræfter til at gå ind i meget krævende beboeraktiviteter.«

Det ligger imidlertid uden for rammerne af dette børnepolitiske forslag at tage boligfinansieringen op, men det fremgår vist tydeligt nok, hvordan VS ser på de stigende boligudgifter. At boligudgifterne stiger og dermed vanskeliggør udnyttelsen af

fysiske rammer, der lægger op til forøget integration og fællesskab, skal ikke betyde, at disse fysiske rammer ikke etableres.

Til punkt 4

I beslutningsforslaget om en væsentlig forøgelse af børns sikkerhed i trafikken, jfr. beslutningsforslag nr. B 4, er der argumenteret for, hvor nødvendigt det er at adskille de cyklende, gående og legende fra den motoriserede trafik. Børneulykkeshyppigheden i sådanne områder er registreret 5-10 gange lavere end i områder, hvor der ikke findes nogen egentlig adskillelse.

Mange af børnetrafikulykkerne sker som bekendt i forbindelse med børns leg – enten på veje, umiddelbart op til veje eller på parkeringspladser, hvor både voksne og børn har elendige muligheder for at overskue forholdene.

Derfor er det også nødvendigt, at man så vidt det overhovedet er muligt ved byfornyelsesprojekter og under alle omstændigheder ved byggerier adskiller de gående og legende samt cyklende fra den motoriserede trafik.

Til punkt 5

Børns forhold indgår uhyre sjældent i de overvejelser, politikere og planlæggere gør sig.

Børn opfattes ikke som en gruppe, der har behov forskellige fra f.eks. privatbilisterne, handelsstandsforeninger, »erhvervsledere« el.lign.

Deres specielle interesser fordufter fuldstændigt i den løbende planlægning. Til nød placerer man en legeplads her og en gangbro dér, men grundige overvejelser om, hvordan man bedst muligt kan sikre børns interesser, når man går i gang med nogle anlægsopgaver, gøres stort set aldrig. På samme måde gøres der næsten ingen overvejelser omkring *konsekvenserne* af en given planlægning for børn. Børnekommissionen foreslår i sin udvalgsrapport nr. 2 forskellige initiativer, som også omhandler dette problem. Den foreslår bl.a., at der udarbejdes vejledninger om, hvordan der skal planlægges til gavn for småbørn med det formål at sikre, at der faktisk tages hensyn til småbørns interesser i den eksisterende planlægning, bl.a. med hensyn til: trafikikker adgang til legemuligheder, institutioner, nærbutikker m.v. samt areal- og funktionskrav til kommunale legeområder og fælleslokaler. Børnekommissionen foreslår også tværgående kurser vedrørende småbørn og miljø som en del af indholdet i efteruddannelse af teknikere og administrative personaler. Endelig foreslår bør-

nekommissionen, at børns forhold skal belyses klart, og at der skal tages hensyn til småbørns interesser ved planlægningen af kommunens bysamtand/bydele, og at enhver plan, der er relevant for børns forhold, i første udkast bør indeholde en tværgående redegørelse for, hvordan man varetager disse interesser i planen. VS mener, at dette er gode forslag. Vi opfordrer derfor regeringen til at følge dem, men stiller derudover i dette beslutningsforslag det forslag, at der i alle planer gøres overvejelser om planernes konsekvenser for de børn, planerne på en eller anden måde berører.

Det opfattes som naturligt, at alle planer på en eller anden måde berører og omfatter voksnes forhold. På samme måde har alle planer betydning for børn.

Ved at tvinge politikere og teknokrater til at gøre blot nogle overvejelser om, hvordan børn berøres af deres initiativer, tror forslagsstillerne på, at der skabes bedre muligheder for ændringer af børns vilkår.

Til punkt 6

I lov om regionplanlægning og i lov om kommuneplanlægning fastsættes høringsperioder i forbindelse med udarbejdelse af regionplaner, kommuneplaner og lokalplaner.

I kommuneplanloven er det sikret, at personer, der berøres af en kommende lokalplan får tilsendt udkast og dermed specielt bliver hørt om deres interesser i forbindelse med den. Denne sikring er selvfølgelig først og fremmest henvendt på voksne.

Men der bør også være en *speciel* sikring af, at børn, der bor i området for lokalplanlægningen får underretning herom, i hvert fald hvis lokalplanforslaget omfatter områder, inden for hvilke der befinder sig daginstitutioner, skoler, fritidsklubber, ungdomsklubber m.v., eller hvis lokalplanforslaget omhandler områder, der i øvrigt er af væsentlig betydning for børn.

Naturligvis må personale i de pågældende institutioner samt forældrene støtte børnene i deres bestræbelser på at få deres meninger og forslag frem i forbindelse med sådanne lokalplanforslag,

men det er fuldkommen utænkeligt, at børnenes interesser og behov fuldt ud skulle kunne formuleres og fremføres selv af nok så velmenende voksne, sådan som planlovene forudsætter nu.

Derfor ønsker vi med dette forslag at støtte, at børn får specielle og bedre muligheder for at udtrykke deres meninger om den fysiske udformning af deres omgivelser.

Formålet er derfor også at styrke deres engagement i udformningen af de omgivelser og forhold, som de skal færdes i til daglig.

Jo mere man overlader børnene til sig selv, jo mere nødvendigt bliver det, at børnene overlades flere og flere muligheder for selv at komme til orde på egne præmisser med deres egne behov og krav.

Til punkt 7

Den planlægningspolitik, som man følger i byområderne og specielt den hårdhændede saneringspolitik i København, betyder en stadig skarpere adskillelse mellem byområder og erhvervsområder.

For børn betyder det, at der på endnu et område sker en skarp adskillelse fra de voksnes verden. De oplevelser og erfaringer, som børn kan få ved at følge med i, hvordan arbejde, produktion og håndværk finder sted, forsvinder ud af hverdagen og bliver i det højeste noget, som man kan læse om eller få fortalt om i institutionerne. Og det kan naturligvis aldrig give noget virkeligt billede af et samfunds livsbetingelser.

Det er derfor – ud over de trafikpolitiske og generelle økonomiske grunde – nødvendigt af hensyn til børnene at ændre den udvikling i planlægningen, som er i fuld gang.

Der må stoppes for den omfattende nedlæggelse af de virksomheder, som ikke udgør nogen forureningsmæssig trussel mod nærmiljøet.

Men dertil kommer, at man i kommuneplanlægningen og regionplanlægningen må sørge for, at der kan oprettes nye arbejdspladser i tilknytning til boligområderne dér, hvor det kan ske uden miljø- eller sundhedsrisiko.